

PENSUMLISTER

Høsten 2006

Bachelorstudiet

Masterstudiet

Kulturminne forvaltning

INSTITUTT FOR HISTORIE OG KLASSISKE FAG
DET HISTORISK-FILOSOFISK FAKULTET
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
DRAGVOLL
N-7491 TRONDHEIM
TRYKT JUNI 2006

Pensumlister for BA og MA i kulturminneforvaltning

BA i Kulturminneforvaltning er et programmert studium sammensatt av emner fra fire institutt. De fleste av emnene er åpne for alle, men av ressurs hensyn er noen emner begrenset til de som er tatt opp på programmet. Disse emnene er merket særskilt.

Nærmere beskrivelser av BA i kulturminneforvaltning finnes i Studiehåndboka for 2005-2006, og på instituttets internettside www.hf.ntnu.no/hist/

Innhold	side
BA	
1. semester	
KULMI1000: Introduksjon til kulturvern. IKKE ÅPENT	3
3. semester	
HIST1100: Oversikt over nyere historie etter 1750	4
ARK1113: Nordens arkeologi	5
5. semester	
KULMI2300: Formidling og museumsarbeid IKKE ÅPENT	8
KULMI2700: Kulturninnerett IKKE ÅPENT	9
MA	
1. semester	
AAR4825: Bygningsvern: Prosjektarbeid i dokumentasjon og analyse av bygningsmiljø	10
KULMI3705: Verneteori	11
KULMI3775: Saksbehandling i kulturminnevernet	12
KULMI3825: Arkiv og bygningsvern	13

KULMI1000: Introduksjon til kulturvern

Emneansvarlig: Tor Einar Fagerland

Emnet er et innføringskurs til bachelorprogrammet i kulturminnevern, og skal tas i første semester av studiet. Kurset er oppbygd av tre hovedelementer:

En innføring i kulturteori;

En oversikt over kulturvernets historie mot en allmenn historisk bakgrunn;

En innføring i kulturvernets institusjoner og de ordningene som styrer virksomheten.

Undervisningen foregår primært i seminarform. Ekskursjoner og institusjonsbesøk inngår også i kurset.

Pensum	antall sider
<i>Kulturhistorie og kulturteori</i>	
Thomas Hylland Eriksen: <i>Kampen om fortida</i> , 1996: 7-116	110
Anne Eriksen: <i>Historie, minne og myte</i> , 1999: 7-161	155
<i>Kulturvernets historie og institusjoner</i>	
Holme, Jørn (red.): Kulturminnevern. Lov. Forvaltning. Håndhevelse. Bind I, s. 9-165	156
Sigrid Bø og Turid Følling Eilertsen: <i>Framover med fortida; innføring i miljø- og Kulturvernarbeid</i> , 2004: 7-235	229
Hans-Emil Lidén: <i>Fra antikviteten til kulturminne. Trekk av kulturminnevernets historie i Norge</i> , 1991: 9-109	101
<i>Fortid former framtid. Udfordringer i en ny kulturminnepolitikk</i> , NOU 2002:1, Del I: 13-207	195
<i>Kjelder til kunnskap og oppleving. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet</i> , St.meld. nr. 22 (1999-2000): 7-141	135
Arne Bugge Amundsen (red.): <i>Museer i fortid og nåtid</i> , 2003: 9-167	159
<i>Leve med kulturminner</i> St. meld. Nr. 16 (2004-2005): 5-95	<u>91</u>
Totalt	1331

HIST1100: Oversikt over eldre historie fram til 1750

Emneansvarlig: Jan Frode Hatlen

Emnet gir en grunnleggende innføring i utviklingslinjer og sentrale historiske problemer fra antikken fram mot den franske revolusjonen. Norsk og europeisk historie blir sett i sammenheng innenfor et bredt samfunnshistorisk perspektiv.

Emnet er en obligatorisk del av bachelorutdanningen i historie, samt i bachelorprogrammene i samfunnskunnskap og kulturminneforvaltning.

Pensum

	antall sider
Qviller, Bjørn: <i>Romersk politisk kultur og sosiologisk historie</i> , Oslo 1999: 9-232	224
Bagge, Sverre: <i>Europa tar form</i> . Cappelen 1986	ca 300
Imsen, Steinar: <i>Europa 1300-1550</i> . Universitetsforlaget 2000	ca 200
Palmer, Colton & Kramer: <i>A History of the Modern World</i> , 9 th ed. 2002: 98-342	245
Moseng/Opsahl/Pettersen/Sandmo: <i>Norsk historie I, 750-1537</i> , Tano 1999: 11-403	392
Moseng/Opsahl/Pettersen/Sandmo: <i>Norsk historie II, 1537-1814</i> , Univ. 2003: 11-311 og 326-363	

337

Samlet sidetall ca. 1675

ARK1113: Nordens arkeologi

Emneansvarlig: Kalle Sognes

Gjennom det meste av førhistorisk tid synes Norden i stor grad å utgjøre en enhet, samtidig som det kan påvises regionale forskjeller. Kurset gir en oversikt over bosetting og samfunnsutvikling i Skandinavia og Finland, fra den første bosettingen fram mot middelalderen.

Pensum	sider
Oversikter	
Badou, Evert: <i>Norrlands forntid – ett historiskt perspektiv</i> . Umeå 1995	150
Hårdh, Birgitta : <i>Grunddragen i Nordens förhistoria</i> . Lund.1993	113
Jensen, Jørgen: <i>The Prehistory of Denmark</i> , London 1982/2000, kap. 1-18.	200
Lillehammer, Arnvid: <i>Fra jeger til bonde</i> . Aschehougs Norgeshistorie 1, Oslo 1994: 16-139	124
Olsen, Bjørnar 1994: <i>Bosetning og samfunn i Finnmarks forhistorie</i> . Oslo 1994	140
Steinalder	
Bang-Andersen, Sveinung 1995: Coast/Inland Relations in the Mesolithic of Southern Norway. <i>World Archaeology</i> 27, 1995: 427-443	17
Bjerck, Hein: Mesolithic Site Types and Settlement Pattern at Vega, Northern Norway. <i>Acta Archaeologica</i> 60, 1993: 1-32	32
Bergsvik, Knut Andreas: Task groups and Social Inequality in Early Neolithic Western Norway. <i>Norwegian Archaeological Review</i> 35, 2002: 1-25	25
Goldhahn, Joakim: Roaring Rocks: An Audio-Visual Perspective on Hunter-Gatherer Engravings in Northern Sweden and Scandinavia <i>Norwegian Archaeological Review</i> 35, 2002: 29-56	28
Helskog, Knut: The Shore Connection: Cognitive Landscape and Communication with Rock Carvings in Northernmost Europe. <i>Norwegian Archaeological Review</i> 32, 1999: 73-92	20
Nærøy, Arne Johan: The Norwegian Stone Age in South Scandinavian and Northwest European Context. <i>Museumslandskap</i> . AmS rapport 12B 1999: 463-488	30
Olsen, Asle Bruen & Alsaker, Sigmund: Greenstone and Diabase Utilization in the Stone Age of Western Norway. <i>Norwegian Archaeological Review</i> 17, 1984: 71-103	33
Pavlov, P, Svendsen, J. I & Indrelid, S.: Human presence in the European Arctic nearly 40,000 years ago. <i>Nature</i> 413, 2001: 64-67	4
Pettersen, Kristian: The Mesolithic in southern Trøndelag. <i>The Mesolithic of Central Scandinavia</i> , Universitetets oldsaksamlings skrifter ny rekke 22, 1999:153-166	14
Rokoengen, Kåre & Johansen, Arne B.: Possibility for early settlement on the Norwegian continental shelf. <i>Norsk geologisk tidsskrift</i> 76, 1996: 121-125	4
Sognes, Kalle: Land of Elks – Sea of Whales: Landscapes of the Stone Age Rock-Art in Central Scandinavia. I <i>European Landscapes of Rock-Art</i> red. av G. Nash & C. Chippindale, London 2001: 195-209	14
Bronsealder	
Bakka, Egil: <i>Arktisk og nordisk i bronsealderen</i> . <i>Miscellanea</i> 27, 1976 [1994]: 7-47	41
Bolin, Hans: Crossroads of Culture. I <i>Kulturlandskapets korsvegar</i> , Stockholm Studies in Archaeology 19, 1999s. 98-133	36

Grønnesby, Geir: Komposisjon og kommunikasjon: Bronsealderens helleristninger i Skatval, Nord-Trøndelag, Norge. <i>Bronsealder i Norden – regioner og interaksjon</i> . Ams Varia 33, 1998: 131-136	6
Huurre, Matti: The Eastern Contacts of Northern Fennoscandia in the Bronze Age. <i>Fennoscandia Archaeologica</i> 3, 1986: 51-58	8
Kristiansen, Kristian: Centre and periphery in Bronze Age Scandinavia <i>Centre and Periphery in the Ancient World</i> , s. 74-85. Cambridge 1987: 74-85	12
Kaul, Flemming: Ships on Bronzes. <i>The Ship as Symbol in Prehistoric and Medieval Scandinavia</i> , 1995: 59-70	12
Larsson, Thomas B. Symbols in a European Bronze Age Cosmology. <i>Communications in Bronze Age Europe</i> , s. 9-16. Stockholm 1999: 9-16	8
Løken, Trond: Hustyper og sosial struktur gjennom bronsealder på Forsandmoen, Rogaland, Sørvest-Norge. <i>Bronsealder i Norden – regioner og interaksjon</i> . Ams Varia 33, Stavanger 1998: 107-121	12
Pønne, Preben: Problemer omkring bronsealderens metalhåndværkere. <i>Økonomi och näringsformer i nordisk bronsålder</i> , Umeå. 1993: 71-92	22
Sognnes, Kalle & Haug, Anne: Searching for Hidden Images: Rock Art Geography in Stjørdal, Trøndelag, Norway. <i>Rock Art Research</i> 15, 1998: 98-106	9
Sørensen, Marie Louise Stig: Looking at Peripheries: Reproduction of Material Culture in Late Bronze Age Scandinavia and England. <i>Bronze Age Studies</i> , Stockholm 1989: 63-76	12
 Jernalder	
Dommasnes, Liv Helga: Arkeologi og religion. <i>Nordisk hedendom</i> , Odense 1991: 47-64	18
Hedeager, Lotte: <i>Danmarks jernalder: mellem stamme og stat</i> , kapittel VIII-IX, Århus 1992: 195-209	15
Hedeager, Lotte: Krigerøkonomi og handelsøkonomi i vikingetiden. <i>Norden og Europa i vikingetid og tidlig middelalder</i> , 1993: 36-68	33
Hedeager, Lotte: Skandinavisk dyreornamentikk: symbolsk representasjon af en førkristen kosmologi. <i>Et hus med mange rom</i> . AmS Rapport 11A, Stavanger 1997: 219-237	19
Hofseth, Ellen Høigård: Liten tue velter ... : Problemer knyttet til manns og kvinnegravens fordeling i Nord-Rogaland. AmS skrifter 12, 1988: 5-38	34
Ilkjær, Preben: Danske krigsbytteofringer. <i>Sejrens triumf: Norden i skyggen af det romerske imperium</i> , København 2003: 44-64	21
Jørgensen, Roger: Spannforma leirkar: opphavsproblemet sett fra en nordskandinavisk synsvinkel. <i>Viking</i> 1988: 51-65	15
Kaul, Flemming: Hjortspringfundet: det eldste af de store nordiske krigsbytteofre. <i>Sejrens triumf: Norden i skyggen af det romerske imperium</i> , København 2003: 212-223	12
Myhre, Bjørn: Frå smårike til stat. <i>Hafrsfjord: fra rikssamling til lokal selvstyre</i> , Stavanger 1987: 111-125	14
Skre, Dagfinn: The Social Context of Settlement in Norway in the First Millennium AD (+ kommentarer). <i>Norwegian Archaeological Review</i> 34 (2001): 1-34	34
Solberg, Bergljot: <i>Jernalder i Norge</i> . Oslo 2001	250
Stenvik, Lars F.: Jernvinna i Midt-Norge. <i>Heimen</i> 1990: 209-218	9
Stoklund, Marie: De første runer – germanernes skriftsprog. <i>Sejrens triumf: Norden i skyggen af det romerske imperium</i> , København. 2003: 172-178	7
Storli, Inger: "Barbarians" of the North: Reflections on the Establishment of	

Courtyard Sites in North Norway. <i>Norwegian Archaeological Review</i> 2000: 33: 81-116	36
Middelalder	
Berglund, Birgitta: Saga, sentra og kystbosetning. <i>Helgeland historie 2</i> , Mosjøen. 1994: 27-90	63
Christophersen, Axel: Kjøpe, selge, bytte, gi: Vareutveksling og byoppkomst i Norge ca. 800-1100. <i>Medeltidens fødsel</i> , Lund. 1989: 109-145	34
Gräslund, Anne-Sofie: <i>Ideologi och mentalitet: om religionsskiftet Skandinavien från en arkeologisk horisont</i> . Opia 29. Uppsala 2001	135
Solli, Brit: Fra hedendom til kristendom: religionsskiftet i Norge i arkeologisk belysning. <i>Viking</i> 1995. 23-48	23
Steinsland, Gro: Hvordan ble hedendommen utfordret og påvirket av kristendommen?. <i>Møtet mellom hedendom og kristendom i Norge</i> , 1995: 9-27	17
Vibe-Müller, Inger Helene 1991. Fra ættfelleskap til sognefelleskap: om overgangen fra hedensk til kristen gravskikk. <i>Nordisk hedendom</i> , Odense 1991: 359-372	11

KULMI2300: Formidling og museumsarbeid

Emneansvarlig: Ingar Kaldal

I tillegg til generell formidlingsteori vil kurset gå nærare inn på dei viktigaste institusjonane som arbeider med innsamling, oppbevaring, forskning og formidling av kulturminne i vid forstand. Hovudvekta blir lagt på kulturhistoriske museum og den verksemda som foregår der, men også andre formidlingsstader og formidlingssituasjonar vil bli behandla.

Pensum	antall sider
Arne Bugge Amundsen, Bjarne Rogan og Margrethe C. Stang (red): <i>Museer i fortid og nåtid</i> . Novus 2003: 168-367	100.
Timothy Ambrose and Crispin Paine: <i>Museum Basics. ICOM/ Second Edition</i> , Routledge 2006: 1-235	235
Jan Krag Jacobsen: <i>24 questions for planned communication</i> . Roskilde University Press 2003.	127
Lene Floris og Annette Vasström: <i>På museum</i> . Roskilde universitetsforlag 1999.	404

Kompendium

Tony Bennett: Museum and the 'people'. I Tony Bennett: <i>The Birth of the Museum</i> . Routledge 1995: 109-127	19
Kenneth Hudson: Attempts to define 'museum'. David Boswell and Jessica Evans: <i>Representing the Nation, Histories, heritage and museums</i> , Routledge 1999: 371-79	9
John Urry: Gazing on History. David Boswell and Jessica Evans: <i>Representing the Nation, Histories, heritage and museums</i> , Routledge 1999: 208-232	25
Susan A. Crane (ed): <i>Museums and Memory</i> , Stanford University Press 2000: 1-13 (Fins på Ebray)	13
Ola Svein Stugu: Historikaren, budskapen og brukaren; nokre grunnproblem ved formidling av fag. <i>Historisk Tidsskrift</i> 3/1998: 345-362.	18
Claus Bryld & al.: <i>At formidle historie</i> . Roskilde Universitetsforlag 1999: 42-76	35
Olav Skevik: Hvor lenge har Stiklestad vært et symbol? Per Steinar Raaen og Olav Skevik (red): <i>Helligdom og verdier ved to årtusenskifter</i> . Stiklestad nasjonale kultursenter 2004: 11-24	14
Anne Eriksen: Fra tid til sted – mellom historie og minne. Per Steinar Raaen og Olav Skevik (red): <i>Helligdom og verdier ved to årtusenskifter</i> . Stiklestad nasjonale kultursenter 2004: 53-63	11
Ola Svein Stugu: Stiklestad som nasjonal minnestad. Per Steinar Raaen og Olav Skevik (red): <i>Helligdom og verdier ved to årtusenskifter</i> . Stiklestad nasjonale kultursenter 2004: 65-80	16
Eli-Grete Høyvik: Interpretasjonsplanlegging – om å fordele skattane i Bygde-Noreg. Roar Amdam og Oddbjørn Bukve: <i>Det regionalpolitiske regimeskiftet – tilfellet Noreg</i> . Tapir akademiske forlag Norges forskningsråd 2004: 197-213	17
John R. Gillis: Introduction: Memory and Identity. <i>Commemorations</i> . Princeton University Press 1994: 3-24	22
Claudia Koonz: Between Memory and Oblivion: Concentration camps in German Memory. John R. Gillis (ed): <i>Commemorations</i> . Princeton University Press 1994 s. 258-280	
Kjelder: inntil 300 sider	<u>ca 300</u>

Totalt sidetal: ca 1500

KULMI2700: Kulturminnerett

Emneansvarlig: Michael Kahn, Riksantikvaren

Kulturminnerett er læren om bruk av rettslige virkemidler i kulturminnevernet, samt rettigheter og plikter som oppstår som følge av at samfunnet vil bevare kulturarv. Kulturminnerett innehar elementer som går over flere rettsområder. Særlig sentral i dette kurset er de rettslige problemstillinger i forbindelse med kulturminneloven, plan- og bygningsloven og forvaltningsloven

Pensum

Kahn, Michael: *Kulturminnerett*, Tapir 2006

AAR4825; Dokumentasjon og analyse av bygningsmiljø

Fagansvarlig: Dag Nilsen /Eir Grytli

Kristiansten festning - Fra tornerosesøvn til vitenpark

Festningsanlegget ble bygget som en del av Cicignons store byplan på 1600-tallet og består i tillegg av en del bygninger oppført i senere perioder. Anlegget fremstår i dag, selv uten sine militære funksjoner, som et godt synlig landemerke i byen. Festningen er omkranset av et stort friluftsområde som er et populært rekreasjonsmål for byens befolkning.

I 2002 vedtok Stortinget å frigi de nasjonale festningsverkene for sivil bruk. Formålet er å bringe festningene inn i en ny tid og bevare deres egenart og historie gjennom å utvikle dem til attraktive arenaer for kultur, næringsliv og opplevelser. For Kristiansten vil profilen være knyttet til formidling av matematikk, teknologi og vitenskap for å profilere Trondheim som Norges teknologihovedstad.

Oppgaven består i å se på hele festingsområdet som arena for formidling, herunder selve festningsanlegget innenfor murene, bebyggelsen utenfor murene, og friområdene omkring. Ut fra en dokumentasjon og analyse av stedet, historien og situasjonen - som med fordel kan gjøres gruppevis - velger studentene deloppgaver / prosjekter for utvikling av deler av anlegget. Dette kan være prosjekter for ny bruk av bygninger, nybygg eller utforming av uteareal. Aktuelle funksjoner er å finne rom til utstillinger, undervisning, seminarer m.m. De nye funksjonene må ikke ekskludere, men heller berike dagens bruk av området. Hele festningsområdet er fredet. Det er imidlertid et ønske fra vernemyndighetene at kulturminner skal tilgjengeliggjøres for allmennheten. Tilrettelegging av ny bruk av anlegget skal preges av samspill mellom eksisterende kulturmiljø og nye elementer.

AAR4825 skal for masterstudenter i kulturminneforvaltning ses i tett sammenheng med KULMI3825 Arkiv og bygningsvern

Pensum

Oppgis ved semesterstart

KULMI3705: Verneteori

Emneansvarlig: Tor Einar Fagerland

Emnet gir en generell innføring til masterstudiet, og vil primært gi en teoribasert drøfting av kulturminnevernets dilemmaer i forhold til mer generelle samfunnsmessige utviklingstrekk. Den sentrale drøftingen vil være knyttet til dimensjonen endring - bevaring, og vil bli knyttet opp mot konkrete eksempler fra praksisfeltet.

Pensum

Peter Howard, *Heritage. Management, Interpretation and Identity*,
London 2006: 1-271

sider

271

Øvrig pensumlitteratur vil bestå av artikler og kapittelutdrag fra utvalgt litteratur. Dette vil være tilgjengelig i kompendier på Tapir ved semesterstart.

Totalt sidetall 750 sider.

KULMI3775: Saksbehandling i kulturminnevernet

Emneansvarlig: Michael Kahn, Riksantikvaren

Emnet bygger på bacheloremnet i kulturminnerett, men vil i større grad rette seg inn mot saksbehandling og problemstillinger knyttet til praksis i kulturminnefaglige institusjoner i forvaltning og museer.

Pensum

Michael Kahn, *Kulturminnerett*, Tapir 2006

KULMI3825: Arkiv og bygningsvern. Prosjektarbeid

Emneansvarlig: Ida Bull

Sentralt i kulturminnevernet står vern av eldre bygninger. Konflikter utløses ofte omkring vern eller ikke vern. Best mulig kunnskap om bygningen vil være viktig ved avgjørelser om vern eller ved bruk av bygningen i kultursammenheng. Men hvor finner vi kunnskapen? Eldre bygninger kan ha en komplisert historie, både når det gjelder bygningshistoriske forhold og eiendomsforhold. Dette kurset skal gi en hjelp til dem som vil gå til arkivene og finne ut av bygningers historie. Kurset er delt i to deler: en generell del som gir kunnskap om bygningshistoriske kilder og en del knyttet til prosjektarbeid i tilknytning til bestemte bygninger.

Leseliste ved semesterstart